

Till:

Naturvårdsverket

Remissyttrande rörande ärendenummer NV-02823-19, ”Förslag till föreskrifter och skötselplan för Bästeträsks nationalpark” från Svenska Botaniska Föreningen

Svenska Botaniska Föreningen (SBF) stödjer i allt väsentligt de förslag till föreskrifter och skötselplan för Bästeträsks nationalpark som Naturvårdsverket skickat ut på remiss. Föreningen är mycket mån om att föreskrifter och skötselplan fastställs och att området ges ett långsiktigt skydd med en genomarbetas skötselplan. Området är med sin mosaik av sällsynta naturtyper på kalkberggrund viktigt både ur nationellt och internationellt perspektiv och några jämförbara skyddade områden av samma storlek finns inte.

Föreningen vill ändå lämna några synpunkter, som i huvudsak berör förslaget till skötselplan.

Skydd av statisk biodiversitet visavi skydd av biologiskt viktiga processer och funktioner.

Skötselplanen är i huvudsak inriktad på att bevara status quo för naturtyper och arter i den mån de inte behöver restaureras eller populationer stärkas för att uppnå god status. Det är önskvärt att följa utvecklingen av områdets arter och att lämpliga insatser görs innan populationerna når kritiskt låga nivåer. Sådana insatser måste bedömas ur ett helhetsperspektiv, så att inte andra viktiga delar av artstocken påverkas negativt. SBF föreslår att skötselplanen utvecklas och betonar de viktiga biologiska processer som är avgörande för att upprätthålla de art- och individantal och som utgör själva grunden till att området har ackumulerat den stora mångfald av arter och underarter som finns där idag. Dessa processer omfattar bland annat ekotypdifferentiering, invandring, metapopulationsdynamik och hybridbildning.

1. Vad gäller ekotypdifferentiering kan antas att många arter som anpassat sig till de speciella habitat som förekommer inom området, till exempel alvar och hållmarker, utvecklade anpassningar parallellt med populationer i liknande miljöer på Öland eller på andra delar av Gotland och att ekotyperna inom området kan vara unika även om de inte särskiljs taxonomiskt från liknande ekotyper på andra håll.
2. Vad gäller invandring kan det antas att sannolikheten för att ytterligare arter ska kunna nå området på naturlig väg genom långdistansspridning är beroende av den sammanlagda arealen av lämpliga habitat. Det är därmed av betydelse att en så stor areal som möjligt inlemmas i nationalparken och det kan övervägas om inte andra områden i anslutning till den tilltänkta nationalparken, till exempel områden sydost om vägen mot Fårösund kan tillfogas på längre sikt.
3. Vad gäller metapopulationsdynamik kan man anta att den mosaikartade strukturen med många spridda mindre områden med samma habitat är en förutsättning för återkolonisation av lokaler där en given art försvunnit av naturliga eller slumpmässiga orsaker, men där arten kan återinvandra från närliggande lokaler som ännu hyser populationer av arten. En sådan process är beroende av att den blivande nationalparken

täcker en tillräckligt stor yta och att antalet delpopulationer av en given art är tillräckligt stort.

4. Vad gäller betydelsen av hybridisering för nybildning av arter och underarter så kan hybridiseringen medföra introgression och överföring av gener mellan besläktade arter av sexuella växter, som i sin tur kan bidra till adaptation och utveckling av lokala ekotyper. Hybridisering kan också ge upphov till nya asexuella taxa (som till exempel inom avarönnskomplexet, se nedan) genom att bidra till en rik variation av morfologiska mellanformer. Exempel på ett morfologiskt komplex grupp kan nämnas släktet *Pilosella*, stångfibblor, vilka bland annat omfattar gaffelfibbla, *P. dichotoma*, men också mellanformer mellan olika arter och underarter.

Punkterna ovan utgör några konkreta exempel och visar något på den dynamik som bidrar till att vidmakthålla den biologiska mångfalden över längre tid. Värde i att skydda området som nationalpark ligger i att nationalparken utgör ett åtagande under överskådlig framtid och ger utrymme för evolutionära processer att fortlöpa på ett naturligt sätt.

Adaptiv förvaltning för att gynna ett dynamiskt landskap

Sidan 7. SBF stödjer att det i nationalparkens syfte nämns att områdets naturvärden ska utvecklas och att detta ska ske genom adaptiv förvaltning. Strävar man efter en adaptiv förvaltning av NP så måste det vara tydligt vad det är man vill uppnå och det måste inte vara en statisk naturtyp utan kan även vara dynamiska processer som eftersträvas där kanzoner flyttas allteftersom betet ökar och minskar, torkperioder trycker tillbaka viss vegetation och gynnar andra, uppfrysningssfenomen etc. Ska den adaptiva förvaltningen fungera i praktiken måste medel för uppföljning av både kvantiteter (arealer) och kvalitéer (populationsutveckling) tillsättas och säkras. Den adaptiva förvaltningen måste även kunna hantera de effekter som de pågående klimatförändringarna kommer att medföra.

Sidan 17 (punkt 3.2.2.). SBF tillstyrker målet Skogar att "Skogen ska främst utvecklas genom naturliga processer eller genom att efterlikna naturliga processer och att till exempel luckighet, naturlig trädslagsfördelning, död ved, kontinuerligt och olikåldrigt trädskikt ska återskapas."

Vidare anser SBF att de naturvärden som tillskapats av traditionell hävd, som till exempel extensivt utmarksbete eller ängsslåtter bibehålls genom fortsatt hävd av samma slag och med lämplig intensitet. Vad som är lämplig intensitet måste bedömas och justeras fortlöpande i den adaptiva förvaltningen och vi anser att drastiska åtgärder med radikalt förändrad hävd är riskfyllda och bör undvikas.

Sidan 16. En risk med bete under rubriken 'Jordbruk' är även ett alltför hårt bete som betar ner vegetationen och då framför allt sommartid. En annan risk med bete är felaktiga djurslag som selektivt betar bort orkidéer och andra känsliga örter. Ytterligare kan avmaskningsmedel missgynna den unika faunan av dyngbaggar som finns på Gotlands alvar- och gräsmarker. SBF anser att genom adaptiv förvaltning av betet kan dessa risker minimeras avsevärt och gynna både dyngbaggar och blomrikedom för pollinatörer.

Övriga synpunkter

SBF anser att det är viktigt för folkbildningen och hälsan att natur är tillgänglig, men friluftslivet bör aldrig kanaliseras till känslig natur. Vi ser en stor risk med att naturen inom nationalparken utsätts för allt för hård påverkan i riktning enligt en viss praxis, till exempel i syfte att skapa utsikter eller ett lättframkomligt parklandskap. Vi menar att man i första hand bör se till områdets biologiska värden och bevara de naturtyper som hyser viktig biologisk mångfald, till exempel kantzoner eller områden med hög andel död ved.

Vi konstaterar också texten till förslaget till skötselplan för nationalparken behöver rättas och omarbetas. Texten innehåller ett flertal syftningsfel, upprepningar, oklart sammanfogade satser och långa meningar. Några exempel på otydliga formuleringar som bör förtydligas är:

- Överst sidan 8, "Med den adaptiva förvaltningsmodellen ges en struktur som på ett systematiskt sätt gör det möjligt att erhålla ny kunskap genom förvaltningen av nationalparken och ger möjlighet att anpassa och förändra åtgärder och mål utifrån de resultat som erhålls i en kontinuerligt lärande process."
- Sidan 12. "Landskapets förutsättningar har krävt anpassningar och mångsysslande av människorna i området och spåren av människans verksamhet är många. Vissa är lätta att uppfatta och förstå, medan andra kan behöva förklaras." Dessa bör exemplifieras om det ska vara lätt att förstå.
- Sidan 12. Justera meningen till "När människorna under järnåldern mer och mer övergick till hållande av djur och jordbrukande, har boplatserna i princip legat på samma plats sedan järnåldern." så att innebörden blir tydligare.
- Sidan 24. " Dessa spår och lämningar ger förutsättningar för en djupare förståelse för hur länge människor har bott och verkat i området och hur vårt nyttjande av naturen formar landskapet och bidrar till den biologiska mångfalden." [Tempus?]
- Föreskrifter, sidan 34. Termen skogsbad bör utgå och hör inte hemma i en modern seriös skötselplan.

Avslutningsvis

Svenska Botaniska Föreningen tillstyrker inrättandet av en nationalpark som bevarar och belyser den unika natur som nationalparken Bästeträsk omfattar. Vi ser också ett tydligt behov av en skötselplan för nationalparken Bästeträsk och stödjer Naturvårdsverkets ambitioner med att upprätta en sådan.